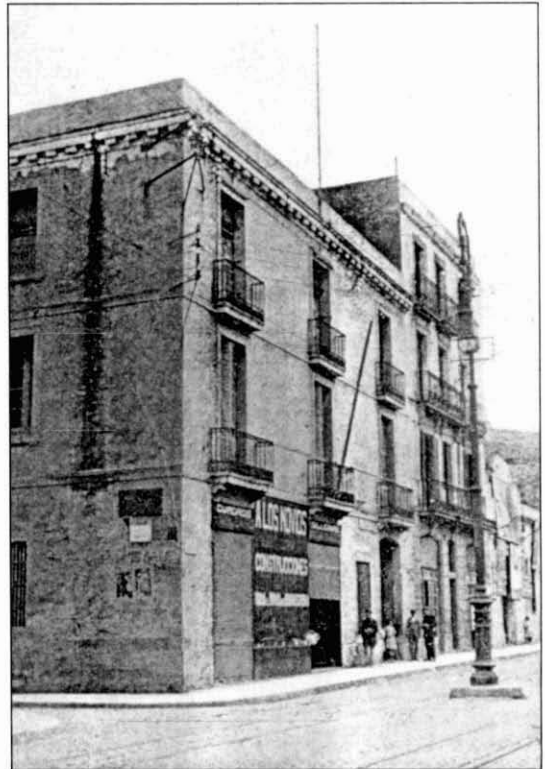

EL CENTRE POPULAR CATALANISTA,
PATRIMONI ENDERROCAT

El juny de 1999 es lliuraven les claus de l'edifici dels Catalanistes (Centre Popular Catalanista) a la immobiliària que l'havia comprat per construir-hi pisos. A més dels habitatges, s'arribava al compromís amb l'entitat d'incloure en el projecte l'alçament d'un petit auditori, diverses sales i un restaurant. Tot plegat, uns 550 metres quadrats, propietat del CPC, per a l'ús social de les seves seccions. Amb l'enderrocament de l'edifici, Sant Andreu de Palomar ha perdut un element patrimonial molt important, atès que, tot i que l'activitat del CPC no s'hagi aturat mai i tingui assegurada la continuïtat, han desaparegut elements propis irrecuperables.

El Centre Popular Catalanista de Sant Andreu de Palomar es constituí entre 1901 i 1902, amb la voluntat "d'acoblar a tots els catalans amants de la seva pàtria que desitjin cooperar en aquesta barriada al desvetllament social y polític de Catalunya". Al principi s'allotjava en un pis al número 4 del carrer de Sant Llorenç (Pons i Gallarza); més endavant es traslladaren al número 52 del mateix carrer; l'any 1903 van anar al número 48 del carrer de Casesnoves (Gran de Sant Andreu); el 30 de setembre de 1905 es va fer la festa d'inauguració dels nous locals, als números 71, 73 i 75 del carrer Casesnoves, actual carrer Gran de Sant Andreu 142, 144 i 146. Des d'aleshores i fins al juny de 1999, doncs, el CPC estigué en l'edifici ara ja desaparegut.

Façana principal de l'edifici adquirit pel Centre Popular Catalanista. Procedència: Revista *Autonomia*.

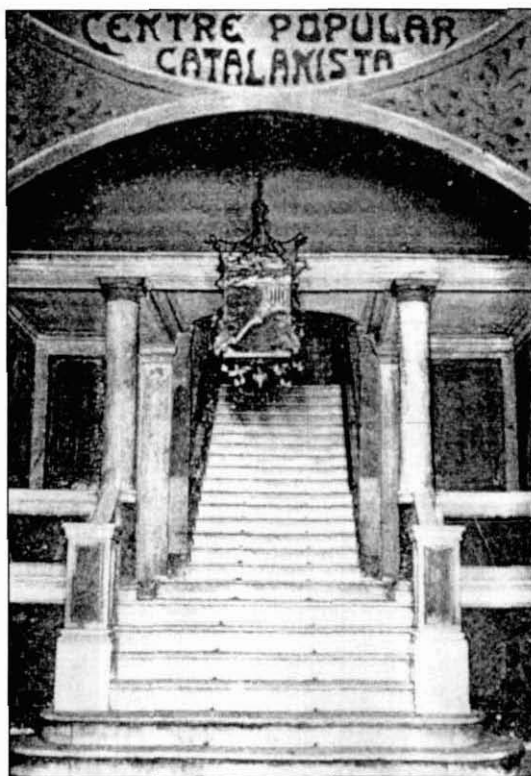
El mes de juny de l'any 1920 se celebraren les "Festes amb motiu de la presa de possessió de l'Estatge Social i de la Recepció de la Nova Bandera", presidida per, entre altres personalitats, el lligaire Joan Ventosa i Calvell i la seva esposa, padrins de la bandera; s'hi va fer una missa oficiada per mossèn Joan Clapés, un dels redactors dels estatuts de l'entitat divuit anys enrere. Entre 1905 i 1920 fou una entitat llogatera, i a partir de 1920 passà a ser propietària.

No és aquest un article escrit per descabdellar la difícil història de la propietat de l'edifici, però a tall de petita introducció direm que al principi el CPC pagava un lloguer a Pere Falqués i Urpí, l'arquitecte propietari i que, després d'interposar una demanda, el Centre comprà l'immoble emetent obligacions hipotecàries entre els associats col·laboradors (1920). En arribar la Guerra Civil es tornà a posar a la venda l'edifici, i l'any 1942 el va comprar Josep Cararach, en representació d'antics socis del CPC, que van adequar el nom a lleis del *Movimiento: Círculo Cultural Español*. Després de tenir diversos propietaris, l'entitat va passar a ser llogatera, condició que l'ha marcat fins al juny de 1999. Darrera de tots aquests canvis de propietat, hi ha divergents interessos personals i immobiliaris.

El Centre Popular Catalanista fou acceptat per associar-se a la Unió Catalanista el novembre de 1902; el 1912 s'afilià a la Lliga Regionalista, partit al qual ja representava des de les eleccions municipals de 1905. Políticament, doncs, el Centre ha patit canvis importants a causa de les necessitats del moment: en els primers anys de la dècada dels quaranta, hagué de reaparèixer com a *Círculo Cultural Español*, amb els estatuts franquistes i els avals indispensables per poder continuar exercint. En l'actualitat, si bé el nom no ha canviat, l'entitat es defineix com a apolítica.

La difícil situació de l'entitat l'any 1999 provocà la decisió d'abandonar els locals, amb la qual cosa es deixava via lliure a la venda i l'exploració del terreny. El Centre Popular Catalanista ja s'havia plantejat en moltes ocasions quin havia de ser el seu futur, ja que sent llogater dels locals on s'hostatjava sempre estava a expenses dels propietaris i de la seva deixadesa. Cal tenir en compte que era perillós entrar en algunes de les sales de l'entitat i que, entre altres elements, ja feia temps que s'havia tret el magnífic llum del teatre perquè amenaçava de caure.

La junta del CPC sempre havia esquivat la difícil decisió i la deixava per a més endavant. La resolució, però, es prengué amb l'entrada en vigor de

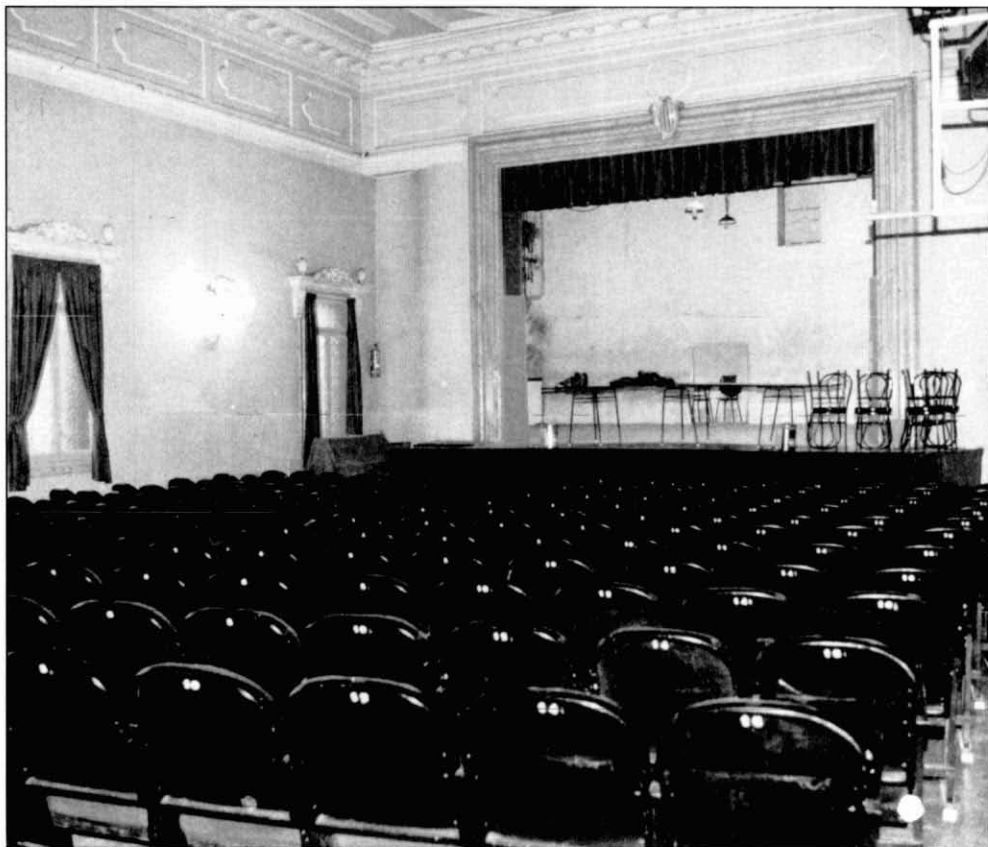

Entrada al CPC, amb la magnífica escala i el llum de ferro forjat amb les quatre barres. Procedència: Revista *Autonomia*.

la Llei d'Arrendaments Urbans (LAU), que multiplicava per sis el preu del lloguer dels locals (de 40.000 a 240.000 pessetes). L'entitat no podia fer front a una despesa mensual tan considerable i resolgué entregar les claus als nous propietaris, la immobiliària Metro-3, que els ofería la construcció d'uns nous locals de 550 metres quadrats, amb un petit auditori, tot propietat del CPC. Era la millor oferta que se'ls havia fet mai. L'acceptaren amb recança, conscients del que representava que s'enderroqués tanta història.

Una vegada més, doncs, no es respectà el patrimoni andreuenc i si fou necessària una campanya de sensibilització per recuperar Can Guardiola, potser hauria calgut el mateix pels Catalanistes, però tot va ser molt ràpid i, a més, es tracta d'una entitat privada allotjada en els locals d'una immobiliària. En tot cas, la campanya no existí i l'Ajuntament de Sant Andreu se'n rentà les mans.

El conjunt d'edificis que hostatjava Els Catalanistes, els números 142, 144 i 146 del carrer Gran de Sant Andreu, que incloïen l'antic cinema Odeón en estat ruïnós, es desmantellaren en poques hores durant el mes de setembre de 1999. Entre la pols, hi romanien gairebé cent anys d'història de l'entitat i bona part de patrimoni històric irrecuperable. En destaquem el teatre, amb més de tres-centes butaques, on s'hi representaven sarsueles, operetes i òperes i on, anys enrere, s'havien celebrat dinars i sopars amb els membres més importants de la Lliga Regionalista. En el moment de la destrucció, la

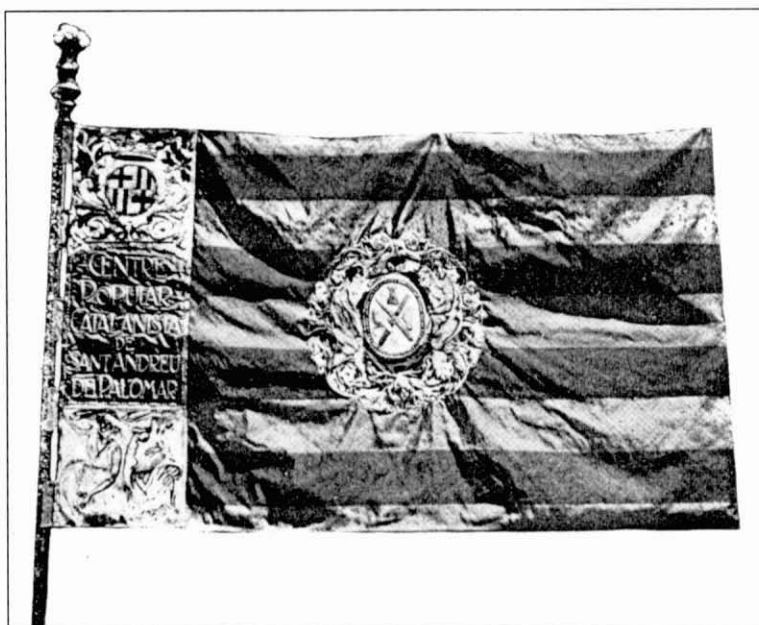
El teatre del CPC, poc abans d'acollir les darreres actuacions i de desaparèixer definitivament. Foto: Xavier de la Cruz.

platea i els escenaris eren uns dels més antics del poble, amb el del Casal Catòlic de Sant Andreu de Palomar -molt malmès- i a força distància de la sala de Sant Pacià. Sant Andreu quedà, doncs, orfe de teatres, si bé el prec de la junta del CPC a l'Ajuntament és de tenir-los en consideració quan es faci la sala del futur Centre de les Arts, construït sobre un refugi anti-aeri de la Guerra Civil. És important tenir en compte que l'auditori que es construirà en els nous locals de l'entitat només permetrà l'assaig de les peces, que s'hauran de representar en un altre escenari. Del teatre, cal que recordem que ja no hi ha el llum de fusta que comportava molt perill, però encara es conserva el teló i, fins i tot, les fustes de l'empostissat que serveixen de plataforma d'assaig en els locals provisionals del carrer Ramon Batlle.

El vestibul d'Els Catalanistes poc abans de ser enderrocat, amb el llum en primer terme i l'escala. Foto: David Rabassa.

L'altre gran element patrimonial que cal destacar, amb el teatre, és l'entrada al Centre Popular: per una gran porta de fusta s'accedia a l'escalinata de marbre, presidida pel llum modernista de ferro forjat, amb l'escut de Catalunya, i coronada amb una tela rectangular, amb motius al·legòrics. Aquesta entrada al Centre el feia particular i únic. Per això, tant el llum com els elements de marbre de l'escala estan emmagatzemats en els locals provisionals mentre es decideix quin lloc ocuparan en els nous. L'escala no s'hi podrà reproduir, ja que l'accés a l'edifici serà a peu de carrer, per Ramon Batlle, la qual cosa comportarà més comoditat a les persones d'edat avançada que hi vagin. Pel que fa a la tela, se sap que ho és a partir del peritatge elaborat per poder enderrocar l'edifici, ja que en un principi tothom creia que era una pintura feta directament sobre el sostre. Com que no és així, la mateixa immobiliària Metro-3 s'encarregà de treure-la i de restaurar-la i, ara per ara, no se sap on es pot col·locar.

Bandera del Centre, beneïda per mossèn Marià Casals el 1920. Procedència: Revista *Autonomia*.

Escut dels Catalanistes, anys vint.
Procedència: Revista *Autonomia*.

Com hem dit, doncs, la nova entrada al CPC serà pel carrer Ramon Batlle, cosa que farà perdre als socis del Centre una posició de privilegi a l'hora de presidir les cercaviles de Festa Major. Quan es tinguin els nous locals, l'actual president, Josep Alfons Arbonés, vol fer el canvi de nom: als anys quaranta passà a denominar-se Círculo Cultural Español i avui encara n'és el nom oficial. Els Catalanistes han de tornar a ser el Centre Popular Catalanista que nasqué ara fa gairebé 100 anys.